

9. Гендерний моніторинг КВУ на місцевих виборах 2015 року / Комітет виборців України. URL: <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug:2015%D0%BF%D0%BF%D0%BF%D0%BF%D0%BF>
10. Гендерний моніторинг виборів. Молодий вік для чоловіків – перевага, а для жінок – недолік. Жінки у політиці, 2 листопада 2015 р. URL: [http://www.oporaua.org/news/8607-haos-iz-zastosuvannjam-gendernoji-kvoty-na-miscevyh-vyborah-je-prjamum-naslidkom-bezsystemnosti-zakonodavchoji-roboty-parlamentu-opora](http://vybory2012.wcu-network.org.ua/Gendernii_monitoring_viborv_Molodii_vk_dlja_cholovkiv_-_perevaga_a_dlja_zhнок_%E2%80%93_nedolk; Хаос із застосуванням гендерної квоти на місцевих виборах є прямим наслідком безсистемності законодавчої роботи парламенту / ОПОРА, 1 жовтня 2015 р. URL: <a href=)
11. Семра Амет. Сприяння гендерній політиці в діяльності асоціацій та органів місцевої влади. Кращі практики Спільки асоціацій місцевих органів влади південно-східної Європи (NALAS) URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/semra_nalas_-_gender_mainstreaming_at_local_level_upd_ukr.pdf
12. Декларация о городах и других населенных пунктах в новом тысячелетии: Принята резолюцией S-25/2 специальной сессии Генеральной Ассамблеи от 9 июня 2001 года / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_849
13. Всемирная декларация Международного союза местных органов власти (МСМОВ) о роли женщин в местном самоуправлении (Зимбабве. 1998 г.). Участие женщин в руководстве городами. URL: <http://www.owl.ru/win/docum/un/habitat/declar.htm>
14. Гендерний підхід: Концепція, методологія та презентація кращих практик, Рада Європи, 2014 р., м. Страсбург, с. 41. URL: <https://rm.coe.int/1680596135>
15. Рекомендація 148 (2004) про гендерний підхід на місцевому та регіональному рівнях: стратегія сприяння рівності між жінками та чоловіками в містах та регіонах. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи, 27 травня 2004 рік. URL: <https://rm.coe.int/168071a54>
16. Резолюція 176 (2004) про гендерний підхід на місцевому та регіональному рівнях: стратегія сприяння рівності між жінками та чоловіками в містах та регіонах. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи, 27 травня 2004 рік. URL: <https://rm.coe.int/16807191f2>
17. Резолюція 405(2016) та Пояснювальний меморандум про гендерне бюджетування, CG 31(2016)10 final, Комітет управління Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи, 21 жовтня 2016 р. URL: <https://rm.coe.int/1680718ce9>
18. Резолюція 391(2015) про боротьбу із зростаючою бідністю серед жінок: відповідальність місцевих та регіональних органів влади, Конгрес Ради Європи, 21 жовтня 2015 р. URL: <https://rm.coe.int/16807199f1>
19. Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, Рада Європейських муніципалітетів та регіонів, травень 2006 рік, м. Інсбрук. URL: http://www.ccre.org/docs/charte_egalite_en.pdf
20. Аналітичний звіт «Децентралізація та місцеве врядування як потенціал гендерної рівності» (Заклучний). Підготовлений БФ «Інтелектуальна перспектива». Київ, 2011. С. 37–38.

DOI 10.31558/2617-0248.2018.3.10

УДК 321.011.5

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

**Гапоненко В. А., к. політ. н., доцент, доцент Національного педагогічного університету
ім. М. Драгоманова, доцент Київського національного економічного університету
ім. В. Гетьмана**

У статті розглядаються теоретичні засади децентралізації, її сучасні особливості та вплив на процес демократизації політичної системи в Україні. Проаналізовано переваги та суперечності децентралізації владних повноважень в контексті демократизації в умовах неінституціоналізованої політичної системи. Вказано, що попри здатність підвищити легітимність органів влади завдяки делегуванню владних повноважень на місця, сприяти формуванню політичної еліти, оптимізувати процес становлення громадянського суспільства та покращити процес комунікації між представниками органів державної влади та громадськості, існує загроза поглиблення регіональної ідентичності на шкоду загальнонаціональній, дезорганізації політичної системи, посилення сепаратистських настроїв. На основі цих даних проаналізовано доцільність здійснення децентралізації у сучасних умовах.

Доведено, що у законодавстві вдало визначено пріоритети та стратегічні завдання процесу децентралізації як чинника демократизації політичної системи, а саме – підвищення ролі місцевих громад в управлінні державою. Водночас, соціологічні дані демонструють, що попри підтримку населенням реформи децентралізації, громадяни дуже мало знають про її сутність та не готові самі брати участь у прийнятті та реалізації владних рішень. Це значно ускладнює процес децентралізації і дає підстави стверджувати, що реформа не дасть очікуваних результатів та зачепить лише формальні аспекти.

Обґрунтовано тезу про необхідність забезпечення такого функціонування місцевих органів влади, що

сприятиме формуванню демократичних цінностей, стимулюванню громадської активності та політичної участі, залученню соціального капіталу у процес управління. Це можливо завдяки поетапності процесу децентралізації, забезпечення ініціативи знизу, комплексу інформаційно-роз'яснювальних заходів.

Ключові слова: децентралізація влади, місцеве самоврядування, політичні інститути, інституціоналізація демократії, гібридний політичний режим, політичні цінності, демократизація політичної системи.

Haronenko V. A. Decentralization as an instrument of democratization bases creation in Ukraine.

The article deals with the theoretical principles of decentralization, modern features and its influence on the process of political system democratization in Ukraine. The advantages and contradictions of power decentralization are analyzed in the context of democratization under the conditions of a non-institutionalized political system. It is indicated that despite the ability to increase the legitimacy of the authorities due to the power delegation to the seats, to influence on elite creation, to optimize the process of civil society formation and to improve the communication process between representatives of state authorities and the public, there is a threat to deepen regional identity against the national, disorganization of the political system, and strengthen separatist sentiment. On the basis of these data, the feasibility of decentralization in the modern conditions was analyzed.

It is proved that the legislation successfully defined the priorities and strategic objectives of the decentralization process as a factor in the political system democratization, namely, increasing the role of local communities in the management of the state. At the same time, sociological data shows that, despite the people's support of the decentralization reform, citizens know not a lot about its essence and are not ready to participate in the adoption and implementation of power decisions themselves. This greatly complicates the process of decentralization and gives grounds to argue that reform will not deliver the expected results and only affect formal aspects.

The thesis is grounded on the necessity of ensuring such functioning of local authorities, which will promote formation of democratic values, stimulation of social activity and political participation, attraction of social capital in the process of management. This is possible due to the gradual process of decentralization, the provision of the bottom-up initiative, a set of information and awareness-raising activities.

Key words: decentralization of power, local self-government, political institutions, institutionalization of democracy, hybrid political regime, political values, democratization of the political system.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Децентралізація владних повноважень – це загальновідома і важлива передумова становлення і функціонування демократичної політичної системи, світова тенденція розвитку держави. В Україні також проголошено курс на децентралізацію. Прийнято ряд нормативних документів щодо розвитку системи органів місцевого самоврядування, готуються відповідні зміни до Конституції України. Проте, проблеми децентралізації як передумови демократизації, її доцільності в контексті сучасних подій точаться запеклі дискусії. Неоднозначна оцінка процесів децентралізації і серед населення, що може ускладнювати процес реформування та нівелювати його позитивні наслідки.

Тому *метою* статті є з'ясування ролі децентралізації у процесі демократизації політичної системи в Україні на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика децентралізації досить ґрунтовно розроблена в межах різних наукових напрямів. Зокрема, актуальними щодо сьогоденних українських реалій є дослідження західних теоретиків демократії та неінституціоналізму Л. Даймонда [1], Р. Інглхарта [2], Г. О'Доннелла [3], Р. Пантама [4-5]. Ґрунтовно ця проблематика розроблена і у вітчизняних дослідженнях демократії О. Новакової [6], М. Розумного [7], О. Скрипнюка [8]. Теоретичні аспекти проблем децентралізації розкривають О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко [9], Л. Гамбург [10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Однак, дискусії щодо суперечностей цього процесу не вщухають. Це пов'язано з кризовим станом функціонування політичної системи, явищами сепаратизму та гострого військово-політичного конфлікту. Вищевикладене вказує на необхідність переосмислення ролі децентралізації в контексті сучасних особливостей інституціоналізації демократії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звернувшись до ідей класиків транзитології можемо констатувати, що основними проблемами демократизації неінституціоналізованих політичних систем є недовіра до інститутів влади, слабкість інститутів громадянського суспільства, абсентеїзм та апатія громадян [5]. Актуальною проблемою демократизації політичної системи є утвердження проголошених принципів та усталених інститутів демократії у політичну практику та культуру громадян, приведення у відповідність формальних правил та політичних цінностей. На думку теоретиків суперечності демократизації перехідних політичних систем зумовлені невідповідністю рівня політичної культури впроваджуваним інститутам. Демократичні інститути діють за старими авторитарними нормами, що укорінились у суспільній свідомості і сприймаються як невід'ємний елемент політичного життя [2].

Безумовно, децентралізація це дієвий механізм вирішення вказаних суперечностей. Аргументуємо цю тезу детальніше.

В Україні постійно спостерігаються досить низькі рейтинги довіри до влади. Так, за результатами опитування громадської думки Центра Разумкова з 6 по 11 жовтня 2017 року Президенту України довіряють 24,8% опитаних, не довіряють – 68,2%, Уряду – відповідно 19,8% і 73,1%, Національному банку – відповідно 15,3% і

75,2%), Верховній Раді – відповідно 13,8% і 80,7%. Довіру до державного апарату (чиновників) висловили 11,2% опитаних, не довіряють – 80,7% [11].

Тому посилення ролі місцевих територіальних громад сприятиме встановленню взаємної довіри та відповідальності завдяки можливості особистих контактів між представниками влади та громадськості, безпосередньому інтересу громадян у вирішенні певних завдань, очевиднішими та простішими для усвідомлення пересічним індивідом результатами діяльності органів місцевого самоврядування.

Як вказував Р. Пантам вирішенню проблеми слабкості громадянського суспільства має сприяти пошук альтернативних форм соціального капіталу, зокрема дозвільні гуртки, спілки взаємодопомоги, сім'я та добросусідство [3]. Вони цілком відповідають українській специфіці та традиціям. Отже, завдання посилення громадянської активності, залучення громадян до різних форм групової ідентифікації та політичної участі також доцільно здійснювати знизу, тобто починаючи з місцевого рівня.

Також після Революції Гідності дослідники відзначають запит населення на нових політичних лідерів. Про це свідчать результати позачергових президентських та парламентських виборів 2014 р.: П. Порошенко уже в першому турі здобув майже 55% голосів (його партія «Солідарність» не брала участі у жодних національних виборах після 2002 р.), а з із шести парламентських партій, які подолали прохідний бар'єр, лише одна – «Батьківщина» – була представлена в попередньому парламенті. Усі інші парламентські фракції стали новими проектами представників старої політичної еліти держави. Водночас, за підрахунками громадського руху «Чесно» після виборів персональний склад Верховної Ради оновився на 56%. Тобто, колишні депутати знов ішли на вибори, але під іншими політичними брендами. Тобто це лише частково відповідало прагненню населення до оновлення політики [12].

Натомість місцеві вибори об'єктивно формують ґрунт для молоді політичної еліти. Адже, місцевий рівень не вимагає таких значних фінансових витрат як загальнонаціональний, а мажоритарна система сприяє ефективнішому відслідковуванню виборцями різниці між новими лідерами та старими «під новими прапорами», здатністю коригувати саме персональний склад органів місцевого самоврядування.

Таким чином, в Україні децентралізація має важливе значення для демократизації політичної системи в цілому. Водночас, її не можна вважати самоціллю, оскільки форсована децентралізація може мати і негативний ефект, оскільки загрожує вкоріненню негативних недемократичних правил політичної гри на місцевому рівні.

Так, відсутність досвіду управління на місцях потенційно може перерости у посилення корупції, сваволі чиновників та місцевих еліт. Це зумовить зростання незадоволення населення регіонів владою через неспроможність захистити інтереси та права регіональних громад.

Також в умовах нинішньої політичної нестабільної ситуації в Україні, економічної та соціальної кризи, зовнішньої агресії децентралізація, на думку О. Скрипнюка, може призвести до поглиблення наявних та появи нових негативних тенденцій у розвитку держави й суспільства [8].

Водночас, ліберальна модель демократії, яку було обрано як зразок для трансформації політичної системи в Україні, базується на визнанні свободи і рівності можливостей як вихідних політичних цінностей. Вона не гарантує безконфліктність, безпеку, соціальну захищеність, економічний добробут тощо. Навпаки, вона об'єктивно створює конфліктогенне середовище. Говорячи словами класика: «Введення демократії в розколотих суспільствах лише заохочує націоналізм, етнічні конфлікти і навіть війни. Організувати собі масову підтримку простіше за все на расовому, етнічному чи релігійному ґрунті» [13, с.117].

Тобто, ситуація перманентного військово-політичного конфлікту змушує широкі верстви населення відмовлятися від частини своїх індивідуальних прав і свобод заради соціальної захищеності. Посилюється роль силових структур, директивних рішень та примусових методів вирішення суперечностей, що в умовах перехідного політичного режиму створює передумови для деінституціоналізації демократії. Суспільні конфлікти невідворотні та є своєрідним побічним ефектом плюралізму, рівних прав та свободи слова. Тому завданням державного реформування є не уникнення конфлікту, а його інституціоналізація, а також «конвертація енергії протесту у конструктивну діяльність» [7, с. 199]. Тому варто з обережністю поглиблювати процеси децентралізації в сучасних умовах, що характеризуються гострим військово-політичним конфліктом.

Однією зі слабких сторін демократії є свідомо і несвідомо поляризація суспільства певними політичними силами для забезпечення собі підтримки на виборах. Особливо загрозовою в цьому сенсі є поділ країни на регіони за національною, етнічною, культурною чи релігійною ознакою.

Це пов'язано з тим, що організувати масову підтримку можна, апелюючи саме до вродженої ідентичності та почуттів. Згодом така позиція може провокувати спалахи насильства, а також розкол суспільства. Демократія ділить всіх на них і нас, штучно посилює важливість політичної боротьби, що стає основою діяльності радикальних організацій.

Часто політичні лідери вітають ознаки незадоволеності серед позбавлених права голосу як найкращий симптом пробудження інтересу до суспільних справ і не відчують відповідальності за загрозу соціального розколу. Тобто, спостерігається свідоме розпалювання агресивного протесту. Реальним наслідком цього процесу може стати поглиблення регіональної ідентичності серед населення, сепаратистських настроїв у окремих регіонах. Тож представникам влади варто встановити жорсткий контроль за появою подібних висловлювань у ЗМІ і застосовувати передбачені законодавства покарання.

Однак, названі перешкоди не слід розглядати як причину відмови від децентралізації. Вони свідчать про необхідність виробити зважену модель делегування повноважень на місцях.

На наш погляд, першочерговим завданням децентралізації як чинника демократизації політичної системи в Україні є активізація соціального капіталу, залучення місцевої громади до процесу управління, інституціоналізації громадського контролю за владою і розподілом фінансових та інших ресурсів.

Розглянемо чи відповідають нормативні документи окресленим завданням. Насамперед, варто позитивно оцінити основну мету децентралізації, окреслену у Проекті змін до Конституції України, внесеному на розгляд Верховної Ради України Президентом України П. О. Порошенком (реєстр. № 4178а від 26.06.2014 р.). Вона сформульована як посилення конституційно-правового статусу місцевого самоврядування, його розуміння як права і спроможності жителів громад у межах Конституції і законів України самостійно вирішувати питання місцевого значення в інтересах місцевого населення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування [14].

Подібні ідеї вміщені у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. Її метою є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [15].

Також доцільним видається задекларований у цих документах принцип паритетності безпосередніх і представницьких форм реалізації права місцевого самоврядування.

Однак, невизначеним є статус територіальних громад. Також як свідчать соціологічні дані актуальними завданнями децентралізації є роз'яснювальна робота щодо напрямів та механізмів реформи місцевого самоврядування серед населення, а також реалізація проголошених принципів на практиці. Адже за результатами загальнонаціонального опитування населення проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Льва Кучеріва спільно із соціологічною службою Центру Разумкова з 9 по 13 червня 2017 року добре знають про реформу лише 20%, хоча показник обізнаності дещо підвищився (у серпні 2016 р. таких було 12%). Більшість українців досі не відчула змін від використання додаткових коштів, які місцеві бюджети отримали протягом останніх років – таку позицію висловили 55%. При цьому частка тих, хто відчув зміни на краще, і тих, хто побачив зміни на гірше, однакова – по 16%. Протягом року дещо послабилася впевненість населення у тому, що місцева влада зможе справитись із додатковими повноваженнями, які вона отримає в ході децентралізації. Абсолютно впевнені в цьому лише 10%. Українці переважно не задоволені тим, наскільки вони можуть впливати на рішення місцевої влади (63%). Однак, тільки 37% задекларували своє бажання взяти участь в управлінні своїм селом, селищем чи містом у випадку розширення повноважень місцевої влади [16].

Такі дані свідчать про формальні перетворення, не підкріплені заходами, спрямованими на забезпечення реальних механізмів участі населення в управлінні місцевими справами, а відповідно – вони не сприяють формуванню демократичних цінностей громадян.

Висновки. Зважаючи на вищевикладене децентралізація, принаймні у віддаленій перспективі здатна оптимізувати функціонування демократичних інститутів української політичної системи в цілому, оскільки сприятиме встановленню реальної, а не формальної демократії «знизу», що супроводжуватиметься формуванню демократичних політичних цінностей, поступовому руйнуванню авторитарної апатії та патерналізму.

Оскільки механізми оновлення політичної еліти та парламентського представництва виявляються неідеальними, то варто стимулювати альтернативні форми громадянської активності. Важливим механізмом цього процесу є децентралізація повноважень органів державної влади. Вона сприятиме формуванню нової політичної еліти, стимулюватиме залучення громадян до групової та індивідуальної участі у вирішенні місцевих проблем.

Протягом останніх років в Україні прийнято ряд нормативних документів, які свідчать про те, що роль та цілі децентралізації адекватно оцінюють на рівні держави. Водночас, бракує засобів практичної реалізації задекларованих принципів.

Таким чином, децентралізація є важливою передумовою інституціоналізації демократії у сучасній Україні. Однак, вона буде дієвою за умови взаємодії держави і громадянського суспільства, пошуку шляхів вирішення суспільно-політичних конфліктів у мирному та конструктивному руслі.

Також процес децентралізації не повинен базуватись на культурних особливостях регіону та бути знярядям маніпулятивного впливу окремих політичних сил на громадськість, щоб не спровокувати настрої суспільної конфронтації та сепаратизму. Також він має торкнутись не тільки формальний, але й змістовних характеристик. Тому поділ на регіони має супроводжуватись формуванням демократичної свідомості та національного патріотизму, всебічним обговоренням проблем регіоналістики в різних колах громадськості із залученням ЗМІ, врахуванням настроїв та інтересів місцевих громад найнижчого рівня. Цей процес має відбуватись знизу до верхівки на засадах поступовості та поетапності. Тільки за таких умов підставою децентралізації може бути регіональна політична ідентичність.

Нарешті, невирішеним завданням децентралізації як механізму інституціоналізації демократії є забезпечення ефективності комунікаційних потоків між органами державної влади та суспільством. Перспективним напрямком його вирішення є використання електронних ЗМІ, соціальних мереж для регулярного моніторингу громадської думки, інтересів населення щодо поточних політичних проблем, висловлення пропозицій, роз'яснення переваг прийнятих державних рішень, формування демократичних політичних цінностей в цілому.

Бібліографічний список:

1. Diamond L. "Why Decentralize Power in A Democracy?" Conference on Fiscal and Administrative Decentralization Baghdad, Iraq, February 12, 2004 available at: https://web.stanford.edu/~ldiamond/iraq/Decentralize_Power021204.htm (Accessed 16 December 2015)

2. Инглхарт Р. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития / Инглхарт Р., Вельцель К. - М.: Новое издательство, 2011. — 464 с. — (Библиотека Фонда «Либеральная миссия»).
3. Патнам Р. Творення демократії: Традиції громадської активності в сучасній Італії. / Патнам Р., Леонарді Р., Нанетті Р. Й. — [Пер. з англ. В. Ющенко]. - К: Ви-во Соломії Павличко «Основи», 2001. - 302с.
4. Putnam R. Bowling Alone: America's Declining Social Capital. / Putnam R. // Journal of Democracy 6:1 - Jan 1995 - p. 65-78.
5. О'Доннелл Г. Делегативная демократия / Г. О'Доннелл // Пределы власти. - 1997. - №2-3. - С. 28-34.
6. Новакова О.В. Формування нової ідеології політичної участі українців / О.В. Новакова // Studia Politologia Ukraina - Polona. - 2015. - Вип. 5 - С. 194-201.
7. Скрипнюк О. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика [Електронний ресурс] / О. Скрипнюк // Віче: - 2015. - №0 12. - С. 22-24. - Режим доступу: www.viche.info
8. Розумний М. М. Виклики національного самовизначення : монографія / М. М. Розумний. - К. : НІСД, 2016. - 196 с.
9. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін.]; . - К. : ТОВ «Софія». - 2012. - 128 с. - Режим доступу: [http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektiviukra_ni\(2\).pd](http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektiviukra_ni(2).pd)
10. Гамбург Л. С Теоретичні питання децентралізації державної влади в системі публічної влади унітарної держави [Електронний ресурс] / Л.С. Гамбург // Вісник Запорізького національного університету. - 2014. - №4 (I). - С. 134-145. - Режим доступу: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2014-1/20.pdf>
11. Ставлення громадян України до суспільних інститутів. Результати соціологічного дослідження [Електронний ресурс] / Центр Разумкова. - Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/napryamki/sotsiologichni-doslidzhennia/stavlennia-hromadian-ukrainy-do-suspilnykh-instytutiv-elektoralni-orientatsii-2>
12. Партійна система сучасної України до і після Майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити. Аналітична доповідь Центру Разумкова 16 вересня 2015 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/upload/1442416518_file.pdf
13. Закария Ф. Будущее свободы: нелиберальная демократия в США и за их пределами. / Закария Ф.; Центр исследований постиндустриального общества; [пер. с англ. В.Л. Иноземцев]. - М: Ладомир, 2004. - 342с.
14. Проект змін до Конституції України № 4178а від 26.06.2014 р. / Президент України. - Офіц.видання. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51513
15. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. / Верховна Рада України. - Офіц.видання. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
16. Громадська думка населення щодо реформи децентралізації [Електронний ресурс] . - Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-naselennya-shchodo-reformi-decentralizatsii>

DOI 10.31558/2617-0248.2018.3.11

УДК 328.185-048.66:323.212/.213(497.2)

АНТИКОРУПЦІЙНІ ІНІЦІАТИВИ БОЛГАРСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ОЦІНКА ВПЛИВУ НА СИСТЕМНУ КОРУПЦІЮ

Наумкіна С. М., д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Кабанцева І. А., аспірант кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Досліджується участь громадянського суспільства Болгарії в протидії корупції на національному рівні. Визначено масштаби корупційного «захоплення держави», підкреслено системний характер корупції в цій країні попри понад десятилітнє членство в ЄС. Акцентовано, що новітні корупційні практики в Болгарії своїм корінням сягають кінця 1980-х – початку 1990-х рр.: повалення комуністичного режиму та перехід до ринкової економіки зумовили появу неформальних угруповань колишньої комуністичної номенклатури. Звернено увагу, що ці угруповання донині контролюють процеси прийняття рішень у державі, діючи в тіньовій зоні політики, економіки й юстиції. Відзначено, що корупція істотно знижує ефект фінансової допомоги ЄС та є перешкодою приєднанню Болгарії до Шенгенської зони. Зауважено, що протидія корупції включена в порядок денний публічної політики лише з 1997 р. із приходом демократичного уряду І. Костова. Констатовано, що остаточна визначеність щодо євроінтеграційного вектора розвитку Болгарії зумовила співпрацю уряду та громадянського суспільства у виробленні національної антикорупційної політики.